

Kolonialismus a náboženství

Společenské důsledky "náboženství"
v koloniálním kontextu

Milan Fujda

"[Vedas were] the most ancient *scriptures* of the *Hindus*, [...] [contained their] *theology and mythology*. [Bhagavadgītā was esteemed by brāhmans, who are *the priests* of Hinduism,] to contain all grand mysteries of their religion, [which they, however concealed] from the knowledge of those of different *persuasion*, and even the vulgar of their own. [Dialogues of Kṛṣṇa and Arjuna set up *the doctrine* of the] unity of Godhead in *opposition to idolatrous sacrifices*, [...] Brāhmāns of the [...] time [...] [were] Unitarians according to the doctrines of Kṛṣṇā; but [...] they so far complain[ed] with the prejudices of the vulgar, as *outwardly to perform* all the ceremonies inculcated by Vēds; [...] [and they did] this, probably, more for the support of their own consequence, [...] as the superstition of the vulgar is the support of the priesthood in many other countries".

Charles WILKINS: Preface to the Bhāgavāt-Gēētā

Wilkinsův hinduismus

Náboženství

scriptures

posvátné knihy/kánon

the doctrine

nauka

theology and mythology

kněží

priests

církev, jednotná
organizace

persuasion

Hindus

*opposition to idolatrous
sacrifices*

rituál vyžaduje víru –
upřímnost následování

outwardly to perform

Náboženství a modernizace v Indii

Od dob Rámmóhana Ráje hinduismus začal být politiky a intelektuály vnímán a prezentován jako:

religion of community of "*Hindu*" people or even a *nation*, religion which "seeks historicity for the incarnations of its deities, encourages the idea of a centrally *sacred book*, claims *monotheism* as significant to the worship of deity, acknowledges the authority of the *ecclesiastical organization* of certain sects as prevailing over all and has supported large-scale missionary work and *conversion*".

Konkrétní příklady: Bráhmamádž

Církevní společenství

stanovy, formulované cíle,
sekretariáty, seznamy
členů (byrokratický tlak
koloniální administrativy)

veřejná shromáždění a
vlastní budovy

rituál přijímání členů a
exkomunikace

Kánon (védy - upanišady)

Formulované doktríny –

Pravda véd (skutečné
učení)

Kurzy sanskrtu – jazyka véd

Redukce rituálu na to, co je v
souladu s učením véd/
sociální kritika praktik
odporujících předpisům
véd

Konflikt s tradičním bráhmanským establišmentem

Vývoj zakladatele – od unitářského kritika bráhmanů ke studentovi Šankary a autorovi komentářů k upanišadám založených na Šankarově filosofii (včetně přijetí „zjevení“ véd (*šabda*) jako hlavního zdroje poznání *brahma* > přijetí ortodoxní věroučné pozice

Přesto se jeho konflikt s místním bráhmanským establišmentem nevyřešil

Proč?

Pandits were actually careless for doctrinal issues and on the topic of worship and entitlement of holy knowledge they did not argue with Rāmmohan because of his early exegetical independence on Shankara, but because his argumentation changed "centre of gravity in religion from hieratic authority to personal experience, from public ceremony to private worship not dictated by one's status in society".

Bruce Carlisle ROBERTSON: *Raja Rammohan*

Ray, The Father of Modern India

V čem spočíval problém?

Definování ortodoxie v tradičním indickém kontextu

dominantní kasta + dominantní sampradája –
převládající kult, lokálně zakotvená pravidla
sociálního styku a postupy řešení nekonformity

Rozdělené role mezi kastou a sampradájí – rituály
životního cyklu vs. kulty bohů

Paralelní členství > z radikální kritiky kast a jejich
zneplatnění v sampradáje nevyplývá jejich
opuštění v rámci běžného sociálního styku
(Mahimadharm a zákaz stolovat s bráhmány)

V čem spočíval problém?

Specifická role textů – vědy jako reference k legitimizaci sociální skutečnosti (kasty)/přísně k zpívání jako součást kultické praxe – obvykle nevědecké texty (sampradája)

Často ani vzdělanci nerozumí obsahu textů – ale znají je z paměti

Koho zajímá učení?

Náboženství a jeho moderní projevy v

Indii

posvátné knihy/kánon

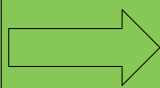
nauka

kněží

církev, jednotná
organizace

rituál vyžaduje víru –
upřímnost následování

Tradiční organizace společenského a kultovního života

Rozličné texty s rozličnými
funkcemi, žádný kánon

Není běžně předmětem diskusí,
není závazně formulována

Obětníci, právníci, lékaři,
astrologové, úředníci, učenci...

Paralelní struktury bez
centrálních autorit, obvykle bez
vstupních rituálů nebo s
členstvím nabytým narozením

Rituál nesouvisí s žádným
učením

Jak došlo k této změně?

Příklad: Rámmóhan Ráj (zakladatel Bráhmósmádže)

z bráhmanské rodiny pracující v mughalské administrativě

od konce 18. století práce pro Východoindickou společnost

Studium angličtiny a britské filosofie (deismu)

Založení unitářské církve v Kolkatě (práce na překladu Bible)

Jak došlo k této změně?

Po sporech s misionáři počátky studia upanišad
Monoteistická/panteistická interpretace upanišad
a kritika „neduhů“ indické společnosti jako
důsledku bráhmanké nenasytlosti (replikace
protestantské – unitářské kritiky katolicismu)
Založení společenství stoupenců a
spolupracovníků podle vzoru unitářských
spolků

Vznik hinduismu

Akceptování filosofického a teologického pojmu náboženství jako specifické oblasti lidské činnosti.

Přijetí představy náboženské nauky jako základu jednání a rituálních aktivit

Spojení nauky a „posvátných“ textů

Vytvoření organizace po vzoru křesťanských misijních společenství a podle požadavků koloniální administrativy

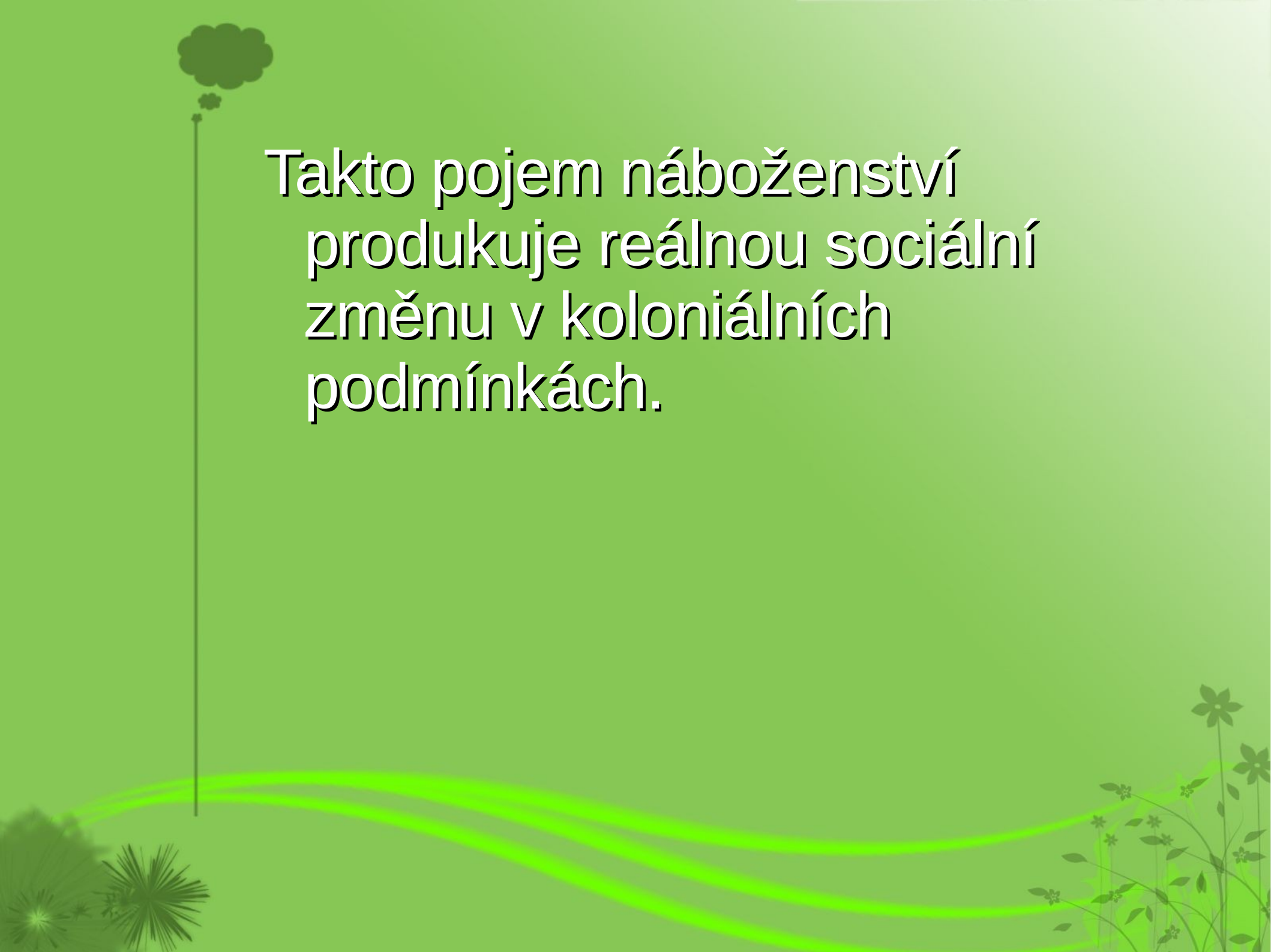
Extrapolace těchto představ na tradiční instituce a jejich kritika

Vznik hinduismu

Podle formy této kritiky je reakce buď

žádná - kritika vůbec není pochopena jako kritika, protože jde o zcela mimoběžné diskursy

nebo odmítavě obranná – v takovém případě „tradicionalistická“ reakce formuje organizační struktury analogické reformním hnutím, případně začíná hledat i způsoby definování „pravověří“ (Dharmasabhá vedená Radhákanto Dévem v Kolkatě, Tadíjasamádž ve Varánásí)

Takto pojem náboženství
produkuje reálnou sociální
změnu v koloniálních
podmínkách.